

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in veča s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K. pol leta 2 K in za četr let 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hoči sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopoši do odpovedi. — Udje „Katal. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroska cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroska cesta šte. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne pettivrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede zjutraj. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Državni zbor.

Prva seja poslanske zbornice po Veliki noči je bila zadnji četrtek dne 30. aprila. Vršila se je v znamenju obstrukcije. Nemški radikalci Wolfove barve so zahtevali, da se došle interpelacije dobesedno prečitajo. S tem je bila cela seja izpolnjena. Vladi je ta obstrukcija dobro došla, da se je lahko pogajala s strankami zaradi zvišanja rekrutov pri deželni brambi za 5000 mož.

Nemški radikalci so pričeli z obstrukcijo, ker so nezadovoljni z odloki praškega nadsodišča v jezikovnih zadevah. Predsednik praškega nadsodišča je šel na dopust, in njegov namestnik je odločeval v tem času nanj došle prizive v smislu Čehov. Vsled tega nejevolja na nemški strani. Vlada pa noče poseči vmes, ampak se je postavila na stališče, da spada tudi odločitev o jezikovnih vprašanjih v področje pravosodja. Sodniki pa so glede svojih sodb neodvisni., vlada torej nima na podlagi tega stališča nič vmes govoriti. Pač pa je obljubila predložiti nov jezikovni zakon, po katerem bodo jezikovna vprašanja zakonito urejena.

Že v zadnji številki smo med političnim ogledom poročali, da se je zgodil v Celovcu nasproti Slovincem velik jezikovni škandal. Ko sta pred kratkim dva slovenska odvetnika v pravdi dveh slovenskih strank pri okrajnem sodišču v Celovcu, v čigar okolišju biva celo po zloglasnem uradnem štetju okrog 13.000 Slovencev, hotela v slovenskem jeziku tvoriti, se jima je to prepovedalo in kratkomalo besedo vzelo. Poslanci Slovenskega kluba so vsled tega vložili v zadnji seji poslanske zbornice nujni predlog, ki se bavi s tem najnovejšim nasiljem nemškega uradništva. Obenem so vložili ostro interpelacijo, v kateri zahtevajo takoj odgovor od pravosodnega ministra. Klubovo predsedstvo je obvestilo druge slovenske klube o tem škandalu ter šlo tudi k pravosodnemu ministru Kleinu in ministrskemu predsedniku Beku, da jih obvesti, kaj se je zgodilo v Celovcu, in da zahteva odpomoči.

Pravosodni minister Klein je odgovarjal, da nima nobene moči proti neodvisnosti sodnikov pri njihovih sklepih, in sodbe o jezikovnih vprašanjih spadajo tudi pod to neodvisnost. Tako stališče je zavzel pri razmerah na Češkem, isto stališče mora zavzeti sedaj tudi pri Slovincih.

Ministrski predsednik Bek je obžaloval, da mu delajo uradniki toliko težkoče, pokazal na vladino stališče v jezikovnih vprašanjih na Češkem ter obljubil dati klubu določen odgovor, ko dobi uradno poročilo o dosedanji rabi slovenščine pri sodiščih na Koroskem.

Slovenski klub ima v torek dne 5. maja klubovo sejo, v kateri bo sklepal o nadaljnjih korakih.

Deževje v letošnji spomladi je naredilo v Rožkarjevem volilnem okraju veliko škodo. Nastale so povodnji in potegnili so plazovi, ki so po nekod povzročili izredno škodo. Vsled tega je stavil drž. poslanec Rožkar nujni predlog za podporo prizadetim posestnikom v sodnih okrajih Maribor, St. Lenart, Gornja Radgona, Ljutomer.

Pododbori S. K. Z. so po Veliki noči imeli zborovanja, na katerih so se posvetovali o vprašanjih, ki se dotikajo kmeta, med drugimi tudi o pogodbi s Srbijo in o uvozu srbske živine. Sklenili so peticije na državno zbornico. Te peticije je vložil načelnik S. K. Z., državni poslanec Rožkar ter ob tej priliki povzel tudi besedo, s katero je opisal stališče slovenskega kmečkega ljudstva v tem vprašanju. Tudi nadaljne peticije, ki se vedno dohajajo poslancem kmečke stranke, se bodo predložile zbornici.

V Mariboru se je osnovalo za mariborski sodni okraj društvo za varstvo mladine. Snovanje tega društva je prevzel na željo pravosodnega ministra, kakor drugod, tako tudi tukaj vodja okrajnega sodišča, deželnosodni svetnik Liebisch, znan nemški nacionalec, ki svoje nemško srce kaže posebno odkrito pri mariborskem pevskem društvu, neodkrito pa povsod, kjer le more. Tudi to priliko je porabil, da žali Slovence. V odbor je predlagal same hude Nemce, med njimi tudi bivšega nemškega poslanca Wastiana. Okraj je slovenski, društvo za varstvo mladine po okraju pa je vsled Liebischeve pristranosti v nemških rokah. Za ustanovitev društva se je tudi zelo zavzela mariborska duhovščina, na čelu ji prem. g. knezoško!, za to je bilo pričakovati, da bo v odbor poklican tudi kak

duhovnik, ki bo imel na skrbi, da se mladina verski vzgojuje. Tudi za ta stan Liebisch ni našel mesta v odboru. Državni poslanec dr. Korošec je v posebni interpelaciji označil postopanje Liebischevo nasproti Slovincem in duhovništvu ter zahteval za došenja.

Smrtna kosa je posegla na ministrsko klop ter si izbrala nemškega ministra Peško. Peška je bil vodja nemške kmečke stranke na Češkem, po mišljenju hud Nemeč, po stanu priden kmet. Komaj so nemške stranke izvedele za njegovo smrt, začele so se trgati za izpraznjen ministrski stol. Kot kandidatje se imenujejo prejšnji nemški minister Prade, strasten nacionalec, in dr. Damm, ki se je v bivšem državnem zboru sedel med nemškimi veleposelniki, pri zadnjih volitvah pa bil izvoljen na kmečkem programu. Kmečka stranka sama kandidira dr. Sreinerja za Peškovega naslednika. Dr. Sreiner je bil v mladosti Čeh, in za to mu Čehi mnogokrat očitajo, da je nosil kot študent surko, sukajo češke narodne noše. V kmečki stranki je najbolj zagrizen nacionalec, dočim velja dr. Damm kot bolj miren in trezen človek.

Predno je bil Peška pokopan, prišla je v zbornico vest o novem smrtnem slučaju. (Umrli je v Pragi dr. Herold, eden izmed voditeljev mladočeške stranke. Dr. Herold je veljal za najboljšega govornika na češki strani, spadal je v obče med najboljše govornike državne zbornice. Zadnja leta je kvarilo zunanji utis njegovega govorniškega daru precej hripavo grlo. Njegova posebnost je bila, da je nosil na prsih vedno rdečo nerazveleto vrtnico. Bil je izvrsten poznavalec jezikovnega vprašanja na Češkem. V parlamentu ga je bilo videti le v nevarnih časih, sicer je bival v Pragi, kjer je opravljal mnogo javnih služb. Zraven je imel še tudi zelo obiskano odvetniško pisarno. Cislali so ga tudi kot jednega izmed najboljših čeških odvetnikov.

V imenu Slovenskega kluba je izrekel njegov podpredsednik dr. Korošec Narodnemu češkemu klubu in deželnemu odboru iskreno sožalje.

V proračunskem odseku je dne 5. maja govoril dr. Korošec o ljudskih šolah. Zagovarjal je nasproti poslancu Wolfu, kateremu je poslanec Markhl napisal govor, o celjski slovenski

Podlistek.

Zgodovina Jarenine v Slov. gor. in zajedno kmetskega stanju na Spodnjem Štajerskem.

Gabriel Hajcen.

I. Predčloveška doba.

Hrib s cerkvijo sv. Urbana, nad Mariborom je znan daleč na okrog; on stoji ob robu Slovenskih goric, ki je pa glede visokosti precej nadkričuje; zato se z njega nudi krasen razgled čez to gričevje. Marsikateremu, ki se je s tega hriba oziral po zelenih Slov. goricah z belimi hišicami, se je pač že vsilil primer, z morsko površino, ki je s svojimi valovi in nad njimi plavajočimi jadri na hip otrpela.

Niso tako nastale Slov. gorice, pač pa so morsko dno ali prav za prav kos dna onega morja, ki je nekdanj plulo ob planine nižjeavstrijske, štajerske, kranjske, ob gore hrvatske, bosenske, in srbske, ter segalo do vzhodnega in severnega notranjega roba Karpatov; v to morje se je izlivala Donava pri Dunaju. Nekoč pa je voda prodrla gorsko ožino med Karpati in srbskimi gorami ter se izlila skozi nastalo sotesko proti vzhodu. Morsko dno, ki se je bilo pokazalo, pa se je jelo sušiti ter časoma toliko usahnilo, da se je izpremenilo v kopno.

O nekdanjem morju priča to, da se zemlja v Slov. goricah nahaja v plasteh, prihaja pa tudi

skoljke, korale in ostanki takih rib, ki žive le v morju.

Slov. gorice so del vzhodnega roba morskega dna; zato spadajo med one pokrajine, ki so bile dan zagledale in se tudi posušile najprej. Kdaj so bile pripravne, da se je na njih moglo naseliti človeško bitje, kdo ve?

II. Prva človeška doba (— 15 pred Krist.).

Okoli 8000 pr. Kr., tako mislijo učenjaki, je bil ustvarjen prvi človek. Človeštvo se je množilo, nastali so narodi. Kateri narod je bil prvi, ki je bival po Slov. goricah? Tudi to se ne ve. Najstarejše ljudstvo pa, o katerem vemo, da je bivalo tukaj, so bili Ilirci. Kdaj so prišli v te kraje, je prikrito; gotovo pa pred 1500 pr. Kr. Mogoče, da so bili prvo. Bili so mnogoštevilen narod, ki je segal od Grške čez balkanski polotok, sem gor do nas in še dalje, brčkone do Donave. Govoril je svoj poseben jezik, ki je nekoliko podoben slovenščini, nemščini, italijanščini; živel je zelo priprosto, iz kraja v duplinah in podzemskih jamah, pozneje v lesenih bajtah, večidel o lovu, ribstvu in živinoreji; orodje je imel izprva iz brušenega kamena in kosti, pozneje iz bronu in še pozneje tudi iz železa. Včasih najde kdo kako kameno sekuro ali kaj sličnega v zemlji; ljudje pa mislijo, to je strela; nahajajo se v zemlji celo ostanki kosti starih Ilircov.

O Jarenini v tej dobi se ne ve nič, ker se doslej tukaj ni našlo ostankov. Kraj brčkone ni bil obljuden. Bil je v nizavah še zelo močvirjen, po travniških so se pasli bivoli, jeleni in losi, po gostih sumah se klatili medvedi, volkovi in divji mačjasi.

Okoli 500 pr. Kr. pridrl je v naše kraje od zapada, iz današnje Svvice in Francije, drug silen narod ter zasedel severni del ilirskega sveta, to so bili Kelti. Zapadno-vzhodna meja med Ilirci in Kelti je nekako šla čez zgornji del Slov. Štajerja in je vsled tega prebivalstvo v Slovenskih goricah brčkone bilo mešano. Danes žive Ilirci le še na jugu nekdanje svoje zemlje, na Turškem, in se imenujejo Albanci; štejejo jedva dva milijona.

Tudi Kelti so bili samostalen narod s posebnim jezikom, in ki je tudi kakor ilirski bil soroden s prej imenovanimi. Njih orodje je že bolj praktično in finejše izdelano in večidel iz železa; tudi keltski grobovi se nahajajo. (Sicer pa so še tudi Kelti bili malo omikan, a bojevit narod, ki je rad bival v lesenih vaseh ter živel o lovu, ribarstvu, živinoreji in priprostem poljedelstvu. Tako je bilo do 15 pr. Kr.

Tudi iz tega časa o Jarenini še ni sledu.

III. Rimski doba (15 pr. Kr.—476 po Kr. r.).

L. 15 pr. Kr. postanejo Rimljani gospodarji naših pokrajin in tudi Kelti so izgnili; danes jih živi raztresenih po Francoskem in Angleškem še kakih 9 milijonov. Rimljani so bili silno mogočen narod, ki je štel kakih 120 milijonov duš. Jezik Rimljanov je bil latinski, njih kultura visoka; pod Rimljani prodirajo v naše kraje prvi žarki krščanstva (sv. Marko, sv. Mohor, sv. Maksimilijan, sv. Viktorin); po l. 313 je krščanska vera bila od države priznana in zdaj se je širila zelo naglo ter paganstvo kmalu popolnoma izpodrinila. Rimljani pa so tudi bili umni poljedelci in vinarji, pod njimi so nastala lepa mesta (Petovio, Celofa, Solva), in so jih

Današnja številka ima „Gospodarske Novice“ kot prilogo.

